

3. Ларичев В. Д. Как уберечься от мошенничества в сфере бизнеса: практическое пособие / В. Д. Ларичев. – М. : Юристь, 1996. – 128 с.
4. Коржанський М. Л. Кваліфікація злочинів / М. Л. Коржанський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravoznavec.com.ua/books/253/18874/28/#chapter>.
5. Данн А. Жулики, аферисты и мошенники: Наставление простофилям и инструкции мошенникам / А. Данн. – СПб: Политехника, 1996.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К., 2008.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за заг. ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 6-те вид., перероб. і доп. – К., 2009.
6. Смаглюк О. В. Шахрайство за Кримінальним кодексом України 2001 року: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 [Електронний ресурс] / О. В. Смаглюк. – К., 2004.

УДК 349.24

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ «ЗЕЛЕНИХ» РОБОЧИХ МІСЦЬ ПІД ВПЛИВОМ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

А. М. Марценюк, Л. П. Амелічева

Анотація. У роботі обґрунтовується необхідність переходу до «зеленої» економіки, що створює «зелені» робочі місця на шляху до досягнення сталого економічного і соціального розвитку.

Ключові слова: концепція сталого розвитку, «зелені» робочі місця, гідні умови праці.

На конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку в 1992 році [1] міжнародною спільнотою була закріплена концепція сталого розвитку. Основна ідея концепції сталого розвитку полягає у забезпеченні такого соціально-економічного розвитку, який би зберіг та розширив можливості людства на сьогодні, не нашкодивши при цьому майбутнім поколінням. Процес пошуку ефективної моделі реалізації даної концепції вченими і фахівцями-практиками, зокрема в юриспруденції, значно прискорився внаслідок останньої економічної кризи й трансформації «коричневої» економіки в «зелену».

В Україні у зв'язку із застарілими й нерідко небезпечними для життя і здоров'я працівників технологіями в промисловості, недбалим ставленням підприємств до утилізації шкідливих відходів своєї діяльності вбачається великий потенціал щодо позитивних змін в економіці саме в створенні «зелених» робочих місць особливо в таких галузях виробництва, як відновлювальні джерела енергії, будівництво, транспорт, переробка, сільське та лісне господарство, що є сьогодні пріоритетними.

Варто зауважити, що в «зеленій» економіці «зеленими» вважаються тільки ті робочі місця, які мають відношення до охорони біорізноманіття та навколишнього середовища та на яких забезпечуються гідні і безпечні умови праці. Останнім часом значення цього поняття розширилося і стало включати в себе робочі місця, які сприяють більш ефективному використанню ресурсів та зниженню рівня викидів в «зелених» секторах, а також професії, які відіграють центральну роль в «озелененні» галузей економіки. «Зелені» робочі місця – це наявність нових можливостей працевлаштування у межах широкого спектра професій – від менеджерів і науковців до технічних фахівців і фермерів.

Деякі проблеми правового регулювання створення «зелених» робочих місць в Україні досліджується такими сучасними вченими трудового права як Л. Амелічева, І. Лагутіна та ін. Слід зауважити, що питання правового регулювання впровадження нових та безпечних технологій й виробництв, створення «зелених» робочих місць в нашій країні в умовах глобалізації економіки потребують нині комплексного дослідження, що й обумовлює актуальність обраної теми роботи.

Метою даної роботи є висвітлення проблем правового регулювання створення «зелених» робочих місць з гідними умовами праці. Адже, саме розвиток зеленої економіки має бути тісно пов'язаний із створенням «зелених» робочих місць та забезпеченням відповідними умовами праці. Це робочі місця, які допомагають зменшити негативний вплив на довкілля, сприяють переходу до екологічно, економічно та соціально сталих підприємств та економік.

В умовах ресурсної та енергетичної залежності України, яка сформована ситуацією, коли екологічно шкідливі технології використовуються на застарілих енергетично неефективних підприємствах, саме поступова заміна «коричневої» індустріальної економіки на нову «зелену» як стратегічний пріоритет розвитку дає шанс забезпечити сталий розвиток держави в найближчі десятиріччя.

Основна ідея концепції сталого розвитку полягає у забезпеченні такого соціально-економічного розвитку, який би зберіг та розширив можливості, що є у людства сьогодні, не нашкодивши при цьому майбутнім поколінням. Розвиток «зеленої» економіки не може відбуватися без створення «зелених» робочих місць із гідними умовами праці. За приблизними оцінками, з трьох мільярдів робочих місць в світі, частка зелених робочих місць складає приблизно 1 % (2,5–3 мільйони) й в основному вони зосереджені в кількох секторах, які в цьому контексті мають найбільші можливості. Це робочі місця, які допомагають зменшити негативний вплив на довкілля, сприяють переходу до екологічно, економічно та соціально сталих підприємств та економік. Разом з тим «зелені» робочі місця повинні відповідати критеріям (основним компонентам) гідної праці, вимогам Кодексу законів про працю [2] в сфері забезпечення безпечних і здорових умов праці, Закону України «Про охорону праці» [3], Закону України «Про зайнятість населення» [4] й ін. Інакше кажучи, це повинні бути високоякісні робочі місця, що гарантують безпечні умови праці, стабільність зайнятості, достатню заробітну плату, прийнятні перспективи службового росту і дотримання прав працівників. Запровадження «зелених» робочих місць на виробництві прямо та опосередковано сприятиме збільшенню кількості частки робочих місць з максимально комфортними та здоровими умовами праці. Також воно сприятиме до практичного втілення концепції освіти впродовж життя, регулярного оновлення та розширення знань, максимізації адаптивності до змін та професійної мобільності. Створення таких робочих місць дасть поштовх розвитку науці, технологій, інженерії та математики. Вказаний напрям зумовить також збільшити можливості створення нових професій, які передбачають переважно найвищий рівень кваліфікації, зокрема у сфері бізнес-послуг, на малих та середніх підприємствах. Зміцниться стабільність зайнятості, зокрема, зменшиться вплив сезонності. Новітні професії будуть не обтяжені історією з гендерними стереотипами та сегрегацією, тому будуть сприяти подоланню існуючих гендерних бар'єрів, будуть давати більш рівні можливості щодо кар'єрного просування. Настане можливість перевести певні види зайнятості з неформального до офіційного сектора зайнятості (соціальне залучення).

З впровадженням «зелених» робочих місць на підприємствах необхідні нові нормативно-правові акти що, регулюють гідні умов праці, а саме справедливу оплату праці, підвищення рівня безпеки праці, нові гарантії у разі втрати працездатності й ін. Для України нині важливо створювати «зелені» робочі місця і в сільському господарстві, перш за все, в господарствах дрібних власників. Це сприятиме зниженню бідності українців, що є важливим показником сталого розвитку держави [5], що також обумовлює необхідність удосконалення чинного законодавства про працю.

Таким чином, для правового забезпечення комплексного підходу до питання сталого розвитку необхідно, щоб охорона праці та захист навколишнього середовища мали тісний внутрішній взаємозв'язок. Безпечна і здорова виробнича середовища та захист навколишнього середовища часто є двома сторонами однієї медалі. Більш того, при розробці правових

заходів щодо захисту навколишнього середовища від несприятливого впливу виробничих процесів необхідно брати до уваги питання охорони здоров'я працівників.

Отже, на рівні держави слід розробити довгострокову Програму щодо створення «зелених» робочих місць з гідними умовами праці. В ній необхідно передбачити заходи сприяння та підтримки розвитку «зеленої» економіки, а саме: 1) перепідготовка і підвищення кваліфікації працівників галузей «зеленого» виробництва за рахунок держави; 2) запровадження нових безпечних технологій, механізмів й іншого обладнання, що дозволить підняти рівень охорони праці на «зеленому» виробництві; 3) забезпечення працівників новими засобами індивідуального захисту, які будуть їх захищати від нових небезпек, дослідження яких, також слід проводити за рахунок держави.

Роботодавцям необхідно для посилення ефективності індивідуального захисту працівників впроваджувати новітні розробки спеціального одягу, речовин для дезинфікації робочих поверхонь, засобів захисту дихальних шляхів та інше. На сьогодні існують спеціалізовані центри, що займаються розробкою більш досконалих способів захисту працівників при виконанні ними трудових обов'язків, пов'язаних із забруднюючими речовинами.

Метою екологічної політики в Україні є збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів [6].

Підтримуючи думку Т. Перги, зауважимо, що ще однією сферою, яка має суттєвий потенціал для «зеленого росту», є сільське господарство, зокрема – органічне землеробство, вирощування енергетичних культур (ріпак, верба, кукурудза) та використання соломи в енергетичних цілях. Власне, Україна уже є одним із лідерів з виробництва насіння ріпаку. На думку дослідників Ю. Огаренко та А. Мартинюка, сьогодні існує кілька важливих передумов «озеленення» сільського господарства: наявність 502 тис. безробітних у селах та швидкий ріст сільського безробіття, стійкий попит на різні типи біопалива у ЄС, постійне зростання цін на традиційні джерела енергії, наявний досвід органічного землеробства та попит на його продукти. Проте сьогодні складно оцінити інвестиційні потреби та потенціал росту «зеленого» сільського господарства через відсутність спеціальних досліджень та відповідної статистичної звітності [7].

«Озеленення» сільського господарства в Україні, і перш за все господарства дрібних власників, сприятиме і зниженню бідності, і зростанню інвестицій у природні капітал, від якого залежать бідні верстви населення. «Озеленення» сектора дрібних ферм за допомогою пропаганди і поширення методів ведення сталого сільського господарства може стати найефективнішим способом збільшення кількості продовольства, доступного для бідних, зберігання вуглецю та доступності зростаючих міжнародних ринків для «зелених» продуктів. На впровадження «зелених» робочих місць у малих підприємств та особливо у сфері сільського господарства повинна впливати держава, як гарант впровадження системи підтримки сільського господарства, особливо в окремих сільськогосподарських областях, зокрема, з питань правового регулювання цього процесу [6].

Зазначимо, що створення «зелених» робочих місць відбувається не так швидко, як здається на перший погляд. Запроваджуються нові технології виробництва зі скороченням фізичної праці, удосконалюються способи індивідуального захисту працівників, проте ці процеси ще на стадії випробування. Нові робочі місця повинні модернізуватись та стати доступними для багатьох громадян. Перш за все, до нових технологій потрібні спеціально навчені працівники, тому на державу та підприємства полягає обов'язок навчити їх, що також потребує розробки спеціального нормативного акту щодо підготовки професійних кадрів для «зелених» робочих місць.

Підтримуючи думку Л. П. Амелічевої, процес переходу до «зеленої» економіки в Україні призведе до створення робочих місць в нових інноваційних «зелених» напрямках, тому існує потреба у сприянні перерозподілу працівників з секторів, що скорочуються до тих, що мають зростати. Такий перехід, який може бути і складним, і важким, можливо здійснити більш гладко і стабільно завдяки соціальному діалогу і строгому тристороннього підходу. В Україні допоки є дуже мало інформації про ризики і можливості переходу до більш «зеленої економіки» і пріоритетом у цьому питанні повинні стати як дослідницька робота, так і постійні консультації, в яких візьмуть участь держава, роботодавці та профспілки. Першим кроком може стати складання карти вимог до кваліфікації працівників, яка допоможе при прогнозуванні майбутніх потреб для переходу до «зеленої економіки» та розробці програм по потенційному підвищенню кваліфікації. Це дозволить безпосередньо зв'язати підвищення кваліфікації зі стратегіями та інвестиціями в Україні зі створення нових «зелених» робочих місць й «озеленення» існуючих. Задіяні в «коричневій економіці» працівники стоять перед ризиками втрати роботи та вороже налаштовані до перекваліфікації. Тому саме залучення профспілок як активних учасників соціального діалогу стане важливим чинником у визначенні напрямку майбутньої «зеленої» економіки і можливостей для здійснення справедливої трансформації. Профспілки мають взяти активну участь у проведенні відповідної просвітницької роботи та формуванні на базі цього нових цінностей серед своїх членів [8].

Зауважимо позицію І. В. Лагутіної щодо розширення можливостей працівників і профспілок з підтримки принципів сталого розвитку, в першу чергу забезпечити право на інформацію, освіту і професійну підготовку на всіх рівнях, в тому числі на робочому місці. Зокрема, в Бразилії 7000 працівників щорічно проходять перепідготовку. У Китаї в 2002 році пройшли професійну перепідготовку та були працевлаштовані 276000 працівників. У Сінгапурі в 2007 році приблизно 67500 працівників підтвердили освоєння нових професійних навичок і отримали відповідні сертифікати [5].

Оновлення знань щодо забезпечення безпечних та гідних умов праці в умовах переходу до «зеленої» економіки насамперед повинно стосуватися керівників підприємств, адже саме у їх віданні перебувають питання озеленення робочих місць.

В результаті проведеного дослідження можна зазначити, що створення «зелених» робочих місць повинно забезпечити мінімізацію використання природних ресурсів та впровадження нових технологій виробництва, що забезпечать гідні умови праці для працюючих. Для цього в Україні слід розробити довгострокову Програму щодо створення «зелених» робочих місць з гідними умовами праці, в якій передбачити комплекс заходів, а саме: перепідготовка і підвищення кваліфікації працівників галузей «зеленого» виробництва за рахунок держави; запровадження нових безпечних технологій, механізмів й іншого обладнання, що дозволить підняти рівень охорони праці на «зеленому» виробництві; забезпечення працівників новими засобами індивідуального захисту, які будуть їх захищати від нових небезпек, дослідження щодо впливу яких на стан здоров'я працівників також слід проводити за рахунок держави.

Аннотація. В статье обосновывается необходимость перехода к «зеленой» экономике, что создает «зеленые» рабочие места на пути к достижению устойчивого экономического и социального развития.

Ключовые слова: концепция устойчивого развития, «зеленые» рабочие места, достойные условия труда.

Abstract. The article deals with the need to switch to "green" economy, creating "green" jobs, which became a key element in achieving sustainable economic and social development.

Key words: the concept of sustainable development, "green" jobs, decent working conditions.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Состояние окружающей среды в мире Двенадцатая специальная сессия Совета управляющих/ Глобальный форум по окружающей среде. UNEP/GCSS.XII/4.: [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/K12/800/17/PDF/K1280017.pdf?OpenElement>.

2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971: [Електронний ресурс] Сайт Верховної Ради України – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
3. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992: [Електронний ресурс] Сайт Верховної Ради України – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
4. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI: [Електронний ресурс] Сайт Верховної Ради України – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
5. Лагутіна І. В. Право на здорові й безпечні умови праці та «зелена» економіка / І.В. Лагутіна // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Правознавство. – 2013. – Т. 18. – Вип. 1. – С. 42–51.
6. Хлобистов С. В.: «Економіка є залежним компонентом природного середовища, в межах якого вона існує і є його частиною» / журнал Кореспондент інтерв'ю
7. Перга Т. Зелена економіка як механізм подолання безробіття: утопія чи реальність? / Т. Перга // Політичний менеджмент. – 2012. – № 3. – ст. 92-101.
8. Амелічева Л. П. Деякі проблеми правового регулювання соціального діалогу як компоненти гідної праці в світлі концепції «зеленої» економіки / Л. П. Амелічева // Актуальні проблеми юридичної науки : збірник тез Міжнародної наукової конференції «П'ятнадцять осінніх юридичних читань» (м. Хмельницький, 21–22 жовтня 2016 року): [у 2-х частинах.]. – Частина перша. – Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2016. – 233с.

УДК [343.97:343.9.018.3::316.4.06]:316.356.2

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА СУТНІСТЬ ТА ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ

О. В. Мірошніченко, Т. В. Михайліна

Анотація. У статті викладено сутність та зміст поняття «насильство в сім'ї» як суспільно небезпечного діяння одного члена сім'ї по відношенню до іншого, спрямованого на порушення його прав і свобод як людини і громадянина, які призводять до його морального, фізичного чи психологічного страждання. Виокремлено ознаки насильства в сім'ї. Розкрито види насильства в сім'ї. Узагальнено причини, що призводять до насильства в сім'ї: а) соціальні; б) економічні; в) психологічні; г) педагогічні; г) правові; д) політичні; е) фізіологічні; е) медичні.

Ключові слова: насильство в сім'ї, фізичне насильство в сім'ї, сексуальне насильство в сім'ї, психологічне насильство в сім'ї, економічне насильство в сім'ї, ознаки насильства в сім'ї.

Сім'я є невід'ємною частиною соціальної структури будь-якого суспільства і виконує численні соціальні функції. Загальновідомо, що в сім'ї закладаються основи буття людини, її духовні, моральні, світоглядні якості, а від психологічного здоров'я родини багато в чому залежить моральний стан суспільства. Поширення проявів насильства в сім'ї не лише руйнують гармонію і злагоду в родині та спричиняють сімейне неблагополуччя, а й виступають однією з передумов злочинності в суспільстві загалом. Насильницькі дії з боку членів власної родини завдають серйознішу психологічну та фізичну шкоду, ніж аналогічні діяння з боку сторонніх осіб. Вони порушують основний принцип життєдіяльності родини – безпечне та комфортне існування будь-якого її члена. Крім того, діти, які виростають в таких сім'ях, у майбутньому можуть переносити цей негативний досвід у власне життя [1].

Насильство в сім'ї – надто розповсюджена форма порушення прав людини. Протиправні дії проти когось із членів родини нерідко супроводжуються агресією, приниженням та жорстокою поведінкою. Подібні дії з боку особи, що чинить насильство в сім'ї, призводять до погіршення фізичного, психічного та соціального стану здоров'я постраждалої особи чи кількох осіб, членів цієї родини. Як правило, найчастіше від сімейного насильства страждають жінки, діти та люди похилого віку, хоча про останню категорію йдеться дуже мало.